

მაკროეკონომიკური პოლიტიკა

ლექცია 4

ლექცია 4.

მაკროეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირების მეთოდოლოგიური და მეთოდური საფუძვლები

მაკროეკონომიკური ინდიკატორები და მათი გაზომვის მეთოდები

მაკროეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირება წარმოუდგენელია ქვეყნის ეკონომიკის მდგომარეობის რეალური შესწავლის გარეშე, რომელიც თავის მხრივ ზუსტი ინფორმაციის არსებობას ემყარება.

მაკროეკონომიკური პოლიტიკის განხორციელებისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება როგორც არსებული ეკონომიკური მდგომარეობის ზუსტ ანალიზს, ასევე ეკონომიკური მიზნების შესაძლო მიღწევის შემთხვევაში მოსალოდნელი მდგომარეობის პროგნოზს. ამდენად ინდიკატორებს, რომლებიც მაკროეკონომიკური პოლიტიკისათვის აუცილებელ ეკონომიკურ (მ.შ. სტატისტიკურ) ინფორმაციას მოგვაწვდიან, და რომელსაც **მაკროეკონომიკურ ინდიკატორებს** ვუწოდებთ, სწორი, ოპტიმალური და ეფექტიანი მაკროეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება.

მხოლოდ მაკროეკონომიკური ინდიკატორების მეშვეობითაა შესაძლებელი ეკონომიკისათვის “ზუსტი დიაგნოზის დასმა” და მაკროეკონომიკური პოლიტიკის შერჩევისა და გატარების შემთხვევაში შესაძლო შედეგების განჭვრეტა.

სახელმწიფოს ეკონომიკური მიზნების ფონზე განვიხილავთ ძირითად მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებს, მათი გამოთვლისა და გაზომვის მეთოდებს.

ზემოთ უკვე გვქონდა საუბარი იმის შესახებ, რომ თუ მაკონელისა და ბრიუს ფორმულირებით ვისარგებლებთ, უმთავრეს ეკონომიკურ მიზნებად უნდა მივიჩნიოთ (Макконелл, Брю, 1992. сс. 23-24., Макконелл, Брю, 1999, стр. 8):

- ეკონომიკური ზრდა;
- სრული დასაქმება;
- ეკონომიკური ეფექტიანობა;
- ფასების სტაბილური დონე;
- ეკონომიკური თავისუფლება;
- შემოსავლების სამართლიანი განაწილება;
- ეკონომიკური უზრუნველყოფა;
- სავაჭრო ბალანსი.

თითოეული ამ მიზნის მიღწევა სახელმწიფოსაგან გარკვეული ღონისძიებების გატარებას გულისხმობს და თითოეული მიზნის მიღწევაც შესაბამისი ეკონომიკური მაჩვენებლების მიღწევით დასტურდება. ცხადია არის მიზნები, რომელთა შედეგის ზუსტი ფორმალიზება და დათვლა შეუძლებელია (მაგალითად, ეკონომიკის თავისუფლება,

ეკონომიკური ეფექტიანობა), მაგრამ ზოგადად სწორედ მაკროეკონომიკური ინდიკატორები ასახავენ ეკონომიკური მიზნების მიღწევის ხარისხს.

მაკროეკონომიკური პოლიტიკის უმთავრესი მიზანი *სტაბილური ეკონომიკური ზრდის მიღწევაა*. ეკონომიკური ზრდა კი ვლინდება ისეთი უმნიშვნელოვანესი მაკროეკონომიკური ინდიკატორის ცვლილებაში, როგორცაა GDP.

თუ უმთავრესი ეკონომიკური მიზნებიდან გამოვალთ, ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებისას და მაკროეკონომიკური პროცესების ანალიზისას ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური ინდიკატორი არის GDP-ის ზრდის ტემპი. რომელიც გაიანგარიშება როგორც საანგარიშო და მისი წინა წლის GDP-ის სხვაობა, რომელიც წინა წლის GDP-ის მოცულობასთანაა დაპროცენტებული.

$$\Delta GDP = \frac{GDP_1 - GDP_0}{GDP_0} \times 100\%;$$

სწორედ აღნიშნული მაჩვენებელი გამოიყენება ყველაზე ხშირად ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების ანალიზისათვის. თუ $\Delta GDP > 100\%$ -ზე ეკონომიკა იზრდება, ხოლო თუ იგი 100%-ზე ნაკლებია ეკონომიკაში დაცემაა.

ნათლად ჩანს, რომ უმთავრესი მაკროეკონომიკური მაჩვენებელი, რომელიც ყველაზე უფრო ნათელ და სრულყოფილ წარმოდგენას იძლევა ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობაზე არის GDP.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში GDP-ს რამდენიმე განმარტებაა ცნობილი, კერძოდ, ცნობილი ამერიკელი ეკონომისტის გრეგორი ნ. მენქიუს განმარტებით *GDP არის ყველა იმ საბოლოო საქონლისა და მომსახურების საბაზრო ღირებულება, რომელიც ქვეყნის შიგნით დროის მოცემულ პერიოდში იწარმოება* (მენქიუ, 2000, გვ. 639; Мэнкью, 1994, с. 58-65; Мэнкью, 1999, с. 481). ამასთან, როგორც წესი, დროის პერიოდად აღებულია კალენდარული წელი. პრაქტიკულად ანალოგიურად განმარტავენ GDP-ს რ. დორნბუში და ს. ფიშერი (Дорнбуш, Фишер, 1997, с. 19).

არც სხვა ავტორები განმარტავენ GDP-ს რადიკალურად განსხვავებულად, მაგრამ გარკვეული ტექნიკური და რედაქციული განსხვავება მაინც არის. კერძოდ, ჯ. საქსისა და ფ. ლარენის რედაქციით *GDP ქვეყნის საზღვრებში, დროის გარკვეულ პერიოდში საბოლოო საქონლისა და მომსახურების მიმდინარე წარმოების ჯამური შეფასებაა* (Сахс, Ларрен, 1999, с. 39).

მაკონელი და ბრიუ აზუსტებენ რესურსების (მ.შ. შრომითი რესურსების) წარმომავლობას და აცხადებენ, რომ *GDP არის ქვეყნის შიგნით წლის განმავლობაში წარმოებული ყველა საბოლოო საქონლისა და მომსახურების საერთო ღირებულება, მიუხედავად იმისა, რომელი ქვეყნის რესურსებით იქნა იგი წარმოებული* (Макконнелл, Брю, 1992, с. 133; 1999, с. 132).

ოდნავ განსხვავებული ინტერპრეტაციით განმარტავენ GDP-ს მ. ბურდა და ჩ. ვიპლოში. მათ აქვთ GDP-ს 3 განმარტება (Бурда, Вишлош, 1998, сс. 28-29), რომლებიც გამომდინარეობს GDP-ს გაანგარიშების სახეებიდან. მათი აზრით:

- GDP არის ცალკეული გეოგრაფიული ტერიტორიის საზღვრებში წმინდა საბოლოო გაყიდვების ჯამი;
- GDP არის ცალკეული გეოგრაფიული ტერიტორიის საზღვრებში შექმნილი დამატებული ღირებულების ჯამი;
- GDP არის ცალკეული გეოგრაფიული ტერიტორიის საზღვრებში ეკონომიკური საქმიანობით მიღებული ფაქტორული შემოსავლების¹ ჯამი;

ჩვენი აზრით ბურდასა და ვიპლოშის რედაქციიდან დაზუსტებას საჭიროებს რამდენიმე ასპექტი, კერძოდ, სხვა განმარტებებისაგან განსხვავებით საუბარია გეოგრაფიულ ტერიტორიაზე, რომელიც შეიძლება იყოს როგორც სახელმწიფო (GDP-ს გამოანგარიშების ყველაზე უფრო გავრცელებული ფორმა), ისე მისი გარკვეული ნაწილი (შტატი, ოლქი, რეგიონი, ქალაქი და ა.შ.) და ასევე სახელმწიფოთა გაერთიანება (მაგალითად, ევროპის კავშირი, დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა) (Бурда, Вишлош, 1998, сс. 28-29). მაგრამ გასათვალისწინებელია ერთი ფრიად მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელიც GDP-ის სახელმწიფოს გარკვეულ ტერიტორიაზე გაანგარიშებას ეხება, როგორც ცნობილია ხარჯების მიხედვით GDP-ის გაანგარიშებისას GDP-ის მოცულობის კორექტირება ხდება ექსპორტისა და იმპორტის მოცულობებით, კერძოდ GDP-ის ემატება ექსპორტის მოცულობა და აკლდება იმპორტი. რაც ართულებს სახელმწიფოს გარკვეული ტერიტორიული ერთეულების მიხედვით GDP-ის გაანგარიშებას, თუ თეორიულად მაინც შესაძლებელია გარკვეულ ტერიტორიაზე წარმოებული პროდუქციის დათვლა, პრაქტიკულად შეუძლებელია ამავე ტერიტორიაზე მოხმარებული იმპორტული პროდუქციის რაოდენობის განსაზღვრა. ამდენად, ჩვენი აზრით ქვეყნის ცალკეული ტერიტორიული ერთეულების მიხედვით GDP-ის გაანგარიშება შესაძლებელია მხოლოდ ტერიტორიაზე შექმნილი დამატებული ღირებულების ჯამით.

განასხვავებენ GDP-ს გაანგარიშების დანახარჯებისა და შემოსავლების მეთოდებს (Макконнелл, Брю, 1992, с. 135-142; 1999, с. 134-141), თუმცა პრაქტიკაში მიღებულია წარმოების მეთოდიც (ОВИ, 1999, с. 9). ჩვენ დაწვრილებით განვიხილავთ თითოეულ მათგანს. მანამდე კი დავაზუსტებთ, რომ GDP-ს გაანგარიშებისას შეფასება ხდება ფულად ერთეულში და გამორიცხულია ორმაგი აღრიცხვა (ანუ აღრიცხება მხოლოდ საბოლოო პროდუქცია, ხოლო შუალედური მოხმარება გამოირიცხება, რათა არ მოხდეს GDP-ს მოცულობის ხელოვნური, დაუსაბუთებელი ზრდა).

GDP-ს მოცულობაში არ შეიტანება მეორადი საქონლით ვაჭრობა და ფინანსური ოპერაციები, რომლის შემადგენლობაშიც განიხილება სახელმწიფო ტრანსფერტული გადახდები (პენსიები, დახმარებები და ა.შ.), წმინდა ტრანსფერტული გადახდები (ერთი

¹ “ფაქტორულ შემოსავლებს” განეკუთვნება წარმოების ფაქტორებიდან მიღებული შემოსავალი;

კერძო პირიდან მეორესათვის საჩუქრის გადაცემა ან სტიპენდია) და ფასიან ქალაქდებთან დაკავშირებული ოპერაციები.

GDP-ს გაანგარიშების ყველაზე გავრცელებული ფორმაა დანახარჯების მეთოდით მისი გაანგარიშება (Макконнелл, Брю, 1992. სს. 139; Макконнелл, Брю, 1999. სს. 139), რომლის თანახმადაც

$$GDP=C+I_g+G+X_g \quad (1)$$

სადაც, C – არის პირადი სამომხმარებლო ხარჯები;

I_g – ერთობლივი კერძო სამამულო ინვესტიციები;

G – სახელმწიფო შესყიდვები;

X_g – წმინდა ექსპორტი.

აღსანიშნავია რომ, ზოგიერთ ავტორთან (მაგალითად, МЭНКЬЮ, 1994, с. 71) GDP აღნიშნულია Y სიმბოლოთი, ხოლო საქსი და ლარენი ნაცვლად $C+I_g+G+X_g$, იყენებენ შედარებით უფრო გართულებულ ფორმულას, რომელშიც "მთავარ მოქმედ პირად" გამოდის P – ფასები (Сакс, Ларрენ, 1999, с. 42) და (1) ფორმულას აქვს შემდეგი სახე:

$$GDP=P_gC+P_{II}+P_gG+(P_xX-P_{MI}M) \quad (2)$$

ცხადია, არსით (1) და (2) ერთიდაიგივე მოვლენას ასახავს, ამიტომ ჩვენ (1)-ს განვიხილავთ, რომელიც უფრო ხშირად გამოიყენება ეკონომიკურ ლიტერატურაში.

ზოგიერთი ნაშრომში სახელმწიფო შესყიდვები და პირადი სამომხმარებლო ხარჯები გაერთიანებულია საბოლოო მოხმარებაში (ОВИ, 1999, с. 10).

დაწვრილებით განვიხილოთ (1)-ის ელემენტები:

C – პირადი სამომხმარებლო ხარჯები, სხვა არაფერია თუ არა დროის პერიოდში ქვეყანაში პირადი მოხმარებისათვის გამოყენებული ხანგრძლივი (ავტომანქანა, სახლი და ა.შ.) და ხანმოკლე (სურსათი, ტანსაცმელი) მოხმარებისათვის განკუთვნილი საქონლისა და მომსახურების (იურისტის, ექიმის, ხელოვანის და ა.შ) ღირებულება;

I_g – ერთობლივი კერძო სამამულო ინვესტიციები. აღნიშნული ტერმინი აერთიანებს ქვეყნის შიგნით ადგილობრივი სახსრებით ყველა მანქანა-დანადგარის შექმნას, შენობის აშენებასა და მარაგების შეცვლას². გასათვალისწინებელია, რომ ინვესტიციებს განეკუთვნება მხოლოდ ახალი ტექნიკისა და ტექნოლოგიის შექმნა, შენობების აშენება და არა ფასიანი ქალაქდების შექმნა ან გასხვისება. დასაზუსტებელია ტერმინში

² გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ შესაძლოა წლის განმავლობაში წარმოებული პროდუქციის ნაწილის რეალიზება ვერ მოხდეს და მან ნაცვლად მომხმარებლისა, მწარმოებლის ან რეალიზატორის საწყობში დაიდოს ბინა და სხვა რომელიმე წელს იქნეს გაყიდული, ამდენად, მარაგების აღრიცხვა GDP-ის გაანგარიშების ასევე უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა.

სიტყვა “ერთობლივი”, რომელიც ასახავს წლის განმავლობაში წარმოების პროცესში მოხმარებული მანქანა-დანადგარების შესაცვლელად განხორციელებულ ინვესტიციებსაც და ნებისმიერ ახლად განხორციელებულ ინვესტიციასაც, მაშინ როცა წმინდა კერძო სამამულო ინვესტიციები წლის განმავლობაში მხოლოდ კაპიტალის ნამატს აღნიშნავს (Макконнелл, Брю, 1999, с. 137).

G – სახელმწიფო შესყიდვები ასახავს წლის განმავლობაში სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ ყველა ხარჯს, გარდა ტრანსფერტული გადახდებისა. ცხადი ხდება, რომ შესაძლებელია სახელმწიფო და პირადი მოხმარების გაერთიანება, თუმცა მაკროეკონომიკური პოლიტიკის ანალიზისათვის ფრიად საჭირო ინფორმაციის მიღება შეიძლება თუ მათ ცალკე-ცალკე განვიხილავთ. სწორედ GDP-ში სახელმწიფო შესყიდვების წილის მიხედვით შეიძლება დავადგინოთ სახელმწიფოს მიერ ეკონომიკაში ჩარევის ხარისხი.

X_წ – წმინდა ექსპორტი ასახავს იმ ოდენობას, რომლითაც უცხო სახელმწიფოთა დანახარჯები ადგილობრივ საქონელსა და მომსახურებაზე (ექსპორტი - X) აღემატება ადგილობრივ დანახარჯებს უცხოური საქონლისა და მომსახურების შეძენაზე (იმპორტი - M), ანუ $X_{წ} = X - M$, აღსანიშნავია, რომ ძალიან ბევრ სახელმწიფოში³ X_წ-ის სიდიდე უარყოფითია და იგი ამცირებს GDP-ს მოცულობას.

შემოსავლების მეთოდით GDP-ს გაანგარიშების დროს გარკვეულ სირთულებთან გვაქვს საქმე, თუმცა მისი ფორმულირებაც შესაძლებელია, კერძოდ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის დოკუმენტებში (OBI, 1999, с. 9) მოყვანილია ასეთი ფორმულა

$$GDP_{(საბაზრო ფასებით)} = GDP_{(ფაქტორული ღირებულებით)} + TSP = W + OS + TSP$$

სადაც, **W** – მუშებისათვის გადახდილი ხელფასი და სხვა წახალისებებია;

OS – საწარმოების საოპერაციო მოგებაა (მ.შ. საიჯარო გადასახადი, პროცენტი, ამორტიზაცია და მოგება);

TSP – გადასახადებს გამოკლებული პროდუქციის სუბსიდირებაზე ხელისუფლებისაგან მიღებული თანხები;

აღნიშნული მეთოდი არა მარტო საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სამუშაო დოკუმენტებში გვხვდება. მაკონელი და ბრიუ უფრო დაწვრილებით განიხილავენ მას, მათი განმარტებით აღნიშნული მეთოდით გაანგარიშებისას ყურადღება უნდა მიექცეს ხელფასს, რენტას, პროცენტს, საკუთრებიდან შემოსავალს, კორპორაციათა მოგებასა და ირიბ გადასახადებს.

ხელფასი – მოიცავს როგორც შრომის ნებისმიერ ანაზღაურებას (ხელფასი, ჯამაგირი, დანამატი), ასევე დამქირავებლის შენატანებს სოციალურ, ჯანმრთელობის დაცვის და სხვა ფონდებში;

³ მათ შორის ცხადია საქართველოშიც.

რენტა – არის ფირმებისა და საოჯახო მეურნეობების შემოსავალი, რომლებიც ახორციელებენ მატერიალური რესურსების მიწოდებას (მაგალითად მიწის ან ოფისის მიქირავებას). წმინდა რენტა არის რენტისა და მიქირავებული ობიექტის ამორტიზაციის სხვაობა;

პროცენტი – თანხაა, რომელსაც ფირმები უხდიან ფულადი კაპიტალის მიმწოდებლებს (მაგალითად, პროცენტი ანაბარზე, კორპორაციების ანაბარზე), აქ არ გაითვალისწინება სახელმწიფოს მიერ გადახდილი პროცენტები;

შემოსავალი საკუთრებიდან – მოიცავს შემოსავალს ინდივიდუალური სამეწარმეო საქმიანობიდან;

კორპორაციის მოგება – გამოიყენება 3 მიმართულებით: *მოგების გადასახადის* გადასახდელად, *დივიდენდების* დასარიგებლად და *გაუნაწილებელ მოგებად* (ანუ მოგების ნაწილი მიიმარტება ინვესტიციების სახით).

ირიბი გადასახადები – განიხილება როგორც წარმოების ხარჯები და შეიტანება პროდუქციის ფასში. მეცნიერთა ნაწილი თვლის, რომ იგი არაფაქტორული შემოსავალია და ამდენად არ უნდა შეიტანებოდეს ერთობლივ შემოსავალში (Макконнелл, Брю, 1999, с.141), თუმცა როგორც უკვე ზემოთ გვქონდა საუბარი, ირიბ გადასახადებს იხდიან წარმოების მე-5 ფაქტორის გამოყენებისათვის (პაპავა, 1995. გვ. 21-23; Папава, 1993Б, 37-38; Гრიფფიტს, ჭალლ, 1997. პ.358), ამდენად იგი ასევე ფაქტორულ შემოსავლებს განეკუთვნება.

ამორტიზაცია – ძირითადი კაპიტალის გამოყენებისათვის გაწეული ხარჯია.

კიდევ ერთი მეთოდი, რომელიც გამოიყენება GDP-ს გაანგარიშების დროს არის წარმოების მეთოდი, რომელიც მხოლოდ იმ შემთხვევაში გამოიყენება, თუ სახელმწიფოში *ეროვნულ ანგარიშთა სისტემები* გამოიყენება (ОВИ, 1999, с. 9). ამ მეთოდის შესაბამისად GDP *უდრის ქვეყნის ეკონომიკაში შექმნილ დამატებულ ღირებულებას* ანუ ეს არის წარმოების მოცულობის ღირებულებასა და წარმოების პროცესში გამოყენებული ყველა საქონლისა და მომსახურების ღირებულებას (ანუ შუალედურ მოხმარებას) შორის სხვაობა.

$$GDP = \sum VA \quad (4)$$

სადაც VA – დამატებული ღირებულება⁴.

GDP-ს მოცულობა და მისი გაანგარიშების მეთოდოლოგია საფუძვლად უდევს სხვა მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების გაანგარიშებას, რომელთა შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია GNP⁵ – **ერთობლივი ეროვნული პროდუქტი**, რომელიც განიმარტება, როგორც *ყველა საქონლისა და მომსახურების საბაზრო ღირებულება*,

⁴ ინგლისურად “Value Added”.

⁵ ინგლისურად “Gross national product”

რომელიც იწარმოება ქვეყანაში, წლის განმავლობაში (Макконнелл, Брю, 1999, სს. 142, ც-2). ოდნავ განსხვავებული ინტერპრეტაცია აქვს მენქიუს, რომლის თანახმადაც GNP – ქვეყნის მოქალაქეების მიერ დროის გარკვეულ პერიოდში წარმოებული ყველა საქონლისა და მომსახურების საბაზრო ღირებულების ჯამი⁶ (Мэнкью, 1999, ს. 483). ანუ GNP – არის რეზიდენტების მიერ, როგორც ქვეყანაში, ისე მის ფარგლებს გარეთ წარმოებული საბოლოო საქონლისა და მომსახურების საბაზრო ღირებულების ჯამი.

ეროვნულ ანგარიშთა სისტემების მიხედვით, რომელიც პრაქტიკულად ყველა სახელმწიფოს მაკროეკონომიკურ ანგარიშგებას უდევს საფუძვლად, ეკონომიკური ანალიზის დროს პრაქტიკულად აღარ გამოიყენება ისეთი მაკროეკონომიკური ინდიკატორი, როგორცაა GNP – ერთობლივი ეროვნული პროდუქტი, მის ნაცვლად დღეისათვის გამოიყენება ერთობლივი ეროვნული შემოსავალი GNI⁷ (ОБИ, 1999, ს. 10). აღნიშნული ინდიკატორის გაანგარიშებას GDP-ისაგან განსხვავებით, საფუძვლად უდევს არა ტერიტორიული და საქონლისა და მომსახურების წარმოების, არამედ ეროვნული⁸ და მიღებული შემოსავლის პრინციპები. რასაც უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, რადგან მაკროეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებისას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ერთობლივ მოთხოვნას, როგორც ბაზარზე სტაბილურობის განმსაზღვრელ ერთ-ერთ გადაწყვეტ ფაქტორს, ამ შემთხვევაში, ცხადი ხდება, რომ მხოლოდ ქვეყნის ტერიტორიაზე წარმოებული დამატებული ღირებულება და შესაბამისად აქედან მიღებული შემოსავლები, მაშინ როცა ღია ეკონომიკის პრინციპები მოქმედებენ, სრულად ვერ აყალიბებენ ერთობლივ მოთხოვნას და მის ფორმირებაში ქვეყნის ფარგლებს გარედან მიღებული შემოსავლები, ხშირ შემთხვევაში ლომის წილს ასრულებენ⁹.

GNI-ის გაანგარიშებისათვის GDP-ის აკლებენ არარეზიდენტების მიერ ქვეყნის შიგნით მიღებულ შემოსავლებს და უმატებენ არარეზიდენტი საწარმოების მიერ რეზიდენტებისათვის გადასახდელ თანხას. GNI-სა და GDP-ს შორის სხვაობას

⁶ აბსოლუტურად განსხვავებული განმარტებაა მენქიუს ქართულ გამოცემაში, რაც ვფიქრობთ, თარგმანის არასრულფასოვნებაზე მიუთითებს. კერძოდ, ქართული გამოცემის მიხედვით GNP “დროის მოცემულ პერიოდში ქვეყანაში მისი მოქალაქეების მიერ წარმოებული ყველა საბოლოო საქონლისა და მომსახურების საბაზრო ღირებულებაა”(მენქიუ, 2000, გვ. 641), ამ განმარტების თანახმად GNP არ მოიცავს ამ ქვეყნის რეზიდენტების მიერ ქვეყნის ფარგლებს გარეთ წარმოებული პროდუქციისა და მომსახურების საბაზრო ღირებულებას.

7 “Gross national income”

⁸ ამ შემთხვევაში ინგლისური “National”, რუსული “Национальный” და შესაბამისად ქართული “ეროვნული” ნამდვილად არ მოიცავს თავის თავში ეთნიკურ წარმომავლობას და გულისხმობს მოქალაქეობასა და რეზიდენტობას.

⁹ ეს პრობლემა განსაკუთრებით აქტუალურია იმ სახელმწიფოებისათვის, სადაც მაღალი უმუშევრობაა და სამუშაო ძალის მიგრაციას აქვს ადგილი. ასეთ სახელმწიფოებში (და მათ შორის საქართველოშიც) საზღვარგარეთიდან მიღებული შემოსავლები ათეულობით ათასი ოჯახის არსებობის ერთადერთი წყარო და შესაბამისად მათი მოთხოვნის განმსაზღვრელია.

”საზღვარგარეთიდან წმინდა ფაქტორულ¹⁰ შემოსავლებს” - $Y_{\text{ფ}}$ -ს უწოდებენ (ОБИ, 1999, cc. 10-11).

$$GNI = GDP + Y_{\text{ფ}} \quad (5)$$

$Y_{\text{ფ}}$ -ს შეიძლება ჰქონდეს როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი მნიშვნელობა.

იმის გამო, რომ ძალიან ბევრი ქვეყნის სტატისტიკური ორგანო (მათ შორის, სამწუხაროდ, საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტიც) ვერ ახერხებს GNI-ის დათვლას, ძირითად მაკროეკონომიკურ პარამეტრად GDP რჩება.

გარკვეული მიზეზების გამო GDP-ც სრულად ვერ ასახავს ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობას: აქ უწინარეს ყოვლისა აღურცხავი ეკონომიკის, ე.წ. ”ჩრდილოვანი ეკონომიკის” არსებობაზე უნდა ვისაუბროთ, რომელიც ცხადია უშუალოდ არ ხვდება GDP-ს აღრიცხვაში, მაგრამ მონაწილეობს როგორც ერთობლივი მოთხოვნის, ასევე ერთობლივი მიწოდების ფორმირებაში. მიუხედავად ამისა, ჩვენ მაინც GDP-ს დავუბრუნდებით, და მისგან წარმოებულ და მასზე ”მიზმულ” მაკროეკონომიკურ ინდიკატორებს განვიხილავთ.

მათგან ზოგიერთი, რომელზეც ქვემოთ გვექნება საუბარი უმჯობესია მაკონელისა და ბრიუს რედაქციით განვიხილოთ (Макконнелл, Брю, 1992, cc. 141-143; Макконнелл, Брю, 1999, cc. 141-143;), თუმცა პრაქტიკულად ანალოგიურადაა ისინი განმარტებული სხვა ავტორების მიერაც (მაგალითად, მენქიუ, 2000, გვ. 643; Мэнкью, 1999, cc. 484-485;)

NDP – **წმინდა სამამულო პროდუქტი**¹¹ არის GDP-ის გამოკლებული წარმოებული პროდუქციის ის მოცულობა, რომელიც მიიმართა წარმოების პროცესში გამოყენებული ძირითადი საშუალებების აღსადგენად;

NI – **ეროვნული შემოსავალი**¹² არის ის შემოსავალი, რომელსაც იღებენ რესურსების მიმწოდებლები GNP-ის წარმოებაში შეტანილი წვლილისათვის. იგი უდრის GNP-ს, იმ გადახდების გარეშე, რომელიც დაკავშირებულია არარეზიდენტების მიერ ქვეყანაში მიღებულ შემოსავლებთან და წმინდა შემოსავლებთან;

PI – **პირადი შემოსავალი**¹³ არის მოქალაქეების ხელთ არსებული შემოსავლები, სამშემოსავლო გადასახადის გადახდამდე და განსხვავდება ეროვნული შემოსავლისაგან

¹⁰ ამ შემთხვევაში საუბარია “წარმოების ფაქტორებზე” (მიწა, შრომა, კაპიტალი, სამეწარმეო უნარი), რომლის ექსპორტითაც სახელმწიფო ღებულობს ე.წ. “ფაქტორულ შემოსავლებს”. როგორც წესი “ფაქტორულ შემოსავლებში” დიდი ადგილი უკავია შემოსავლებს ინვესტიციებიდან (დივიდენდებისა და პროცენტების სახით), რაც შეეხება ხელფასიდან შემოსავლებს, ოფიციალურ სტატისტიკაში იგი ნაკლებად ხვდება, რადგან ამა თუ იმ ქვეყანაში სხვა ქვეყნის მოქალაქე გარკვეული პერიოდის გასვლის შემდეგ (როგორც წესი, ნახევარ წელს დამატებული ერთი დღე) ხდება ქვეყნის რეზიდენტი, ამიტომ მის მიერ ამის შემდეგ მიღებული ის შემოსავალიც კი, რომელსაც იგი ოჯახს უგზავნის, შემოსავლის მიღების ადგილის სახელმწიფოს GDP-ში და GNI-ში ითვლება.

¹¹ ინგლისურად “Net domestic product”

¹² ინგლისურად “National income”

¹³ ინგლისურად “Personal income”

გადახდილი სოციალური და სხვა სახის ანარიცხებით, გადასახადებით და დამატებული წმინდა ტრანსფერტული გადასახდელები.

DI – ხელთარსებული (წმინდა) პირადი შემოსავალი¹⁴ საშემოსავლო გადასახადის გადახდის შემდეგ საოჯახო მეურნეობებში დარჩენილი შემოსავალი.

გვსურს დავაზუსტოთ, რომ ჩვენი კვლევის ძირითადი საგანი იქნება GDP, რომლის სრულყოფილი ანალიზის შემთხვევაში ეკონომიკის მეტნაკლებად ზუსტად შესწავლა შესაძლებელი და ეკონომიკის განვითარების გზებისა და შესაბამისი მაკროეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებაც უფრო ნაყოფიერი იქნება.

¹⁴ ინგლისურად “Disposable income”